

Ekspertyza przyrodnicza dot. budynku zlokalizowanego w Poznaniu przy Placu Bernardyńskim 4

Autor:

mgr inż. Marcin Pakuła.....

Poznań 2020

Spis treści

1	Cel i zakres prac	3
2	Metodyka prowadzenia prac	3
2.1	Opis budynku.....	3
2.2	Uwarunkowania prowadzonych badań i zasada przezorności	4
2.3	Metodyka	5
2.4	Braki w metodyce i ryzyko błędu.....	5
2.5	Podstawa prawna i literatura.....	6
3	Wyniki.....	6
3.1	Wyniki kontroli ornitologicznych	6
3.2	Wyniki kontroli chiropterologicznych – analizowany budynek.....	9
3.3	Wyniki kontroli chiropterologicznych – zachowanie w okolicy budynku.....	10
4	Podsumowanie i zalecenia	11
4.1	Wnioski.....	11
4.2	Zalecenia dotyczące usuwania gniazd	12
4.3	Zabiegi minimalizujące	12
4.4	Zabiegi kompensujące	12
4.5	Zalecenia dot. nadzoru przyrodniczego.....	12

1 Cel i zakres prac

Celem prac była inwentaryzacja siedlisk chronionych gatunków nietoperzy i ptaków na i w budynku zlokalizowanym w Poznaniu przy Placu Bernardyńskim 4.

Zakres ekspertyzy chiropterologicznej obejmuje:

1. Przeprowadzenie obserwacji budynku w celu wykrycia rzeczywistych i potencjalnych siedlisk chronionych gatunków nietoperzy i ptaków.
2. Poszukiwanie gniazd, odchodów i innych śladów występowania i wykorzystania budynku przez gatunki chronione.
3. Przeprowadzenie wniosku o odstępstwa do RDOŚ.

2 Metodyka prowadzenia prac

2.1 Opis budynku

Przedmiotem ekspertyzy jest stara wielorodzinna kamienica zlokalizowana w ścisłym centrum Poznania. Budynek składa się z 3 skrzydeł. Skrzydła mają po 5-6 kondygnacji: parter, 4 piętra i użytkowane poddasze. We wszystkich ścianach (zwłaszcza na styku ścian lub gzymsów z opierzeniem) znajdują się liczne nieszczelności, ubytki i pęknięcia. Budynek jest w bardzo złym stanie. Potencjalne typowe siedliska nietoperzy (poddasza i piwnice) są zaśmiecane i użytkowane.

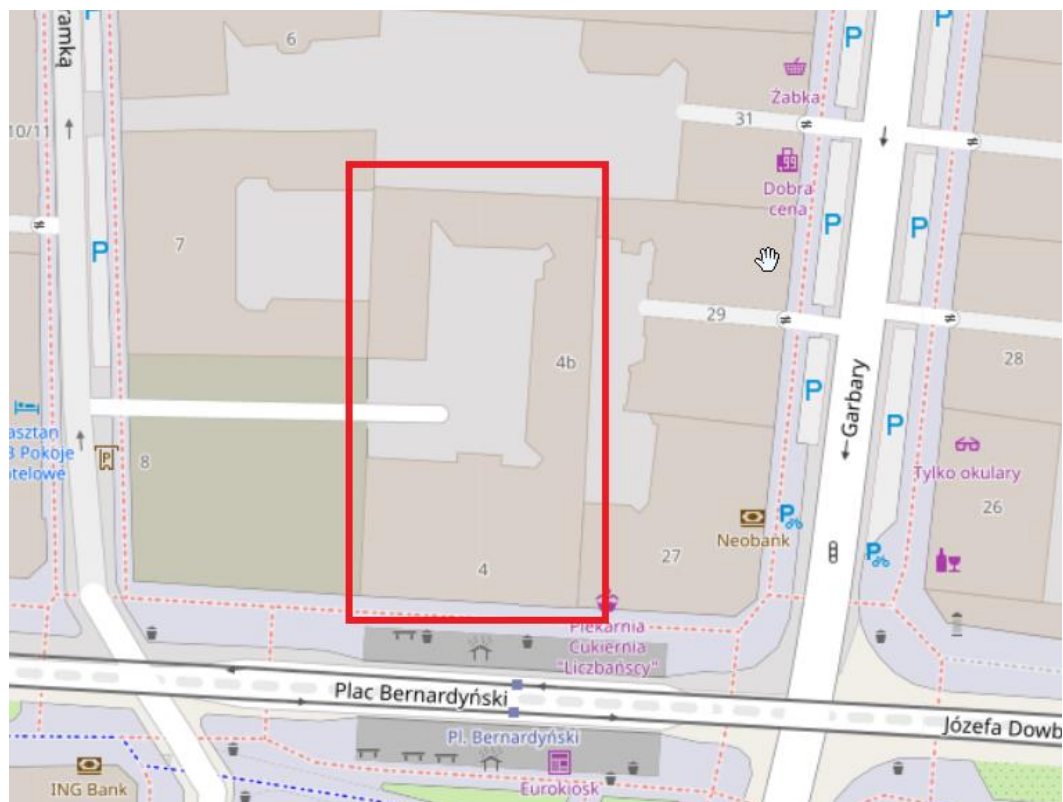
W ramach inwestycji dojdzie do gruntownej przebudowy budynku. Skala przebudowy jest tak duża, że wiąże się z wyprowadzką zamieszkujących kamienicę lokatorów.

Ryc 1. Analizowany budynek od frontu

Ryc 2. Analizowany budynek – widok od podwórza

Ryc 3. Plan z zaznaczonym obszarem badań

2.2 Uwarunkowania prowadzonych badań i zasada przezorności

Ptaki

Ze względu na termin prowadzenia prac niemożliwe było wykrycie wszystkich gatunków chronionych. Wyniki obserwacji wykonanych w sierpniu są obciążone błędem. O ile wykrywalność gniazd kawek, wróbli i gołębi miejskich jest stosunkowo wysoka, to

wykrywalność siedlisk jerzyków jest niewielka. W związku z powyższym zastosowano zasadę przezorności uznając, że jerzyki zajmują wszystkie optymalne dla nich siedliska.

Nietoperze

Standardowo prowadzone badania chiropterologiczne powinny polegać na odbywających się w różnych porach roku kontrolach przeprowadzanych na zewnątrz i wewnątrz budynku. Ich celem jest określenie liczby poszczególnych gatunków nietoperzy wykorzystujących budynek, jako miejsce odpoczynku i rozrodu. Wiosenne, letnie i jesienne obserwacje nietoperzy polegają na prowadzeniu nasłuchów z wykorzystaniem detektorów ultrasonicznych. Zimowe kontrole polegają na poszukiwaniu hibernujących nietoperzy.

W przypadku analizowanego budynku, ze względu na termin zlecenia, możliwe było przeprowadzenie kontroli obejmujących koniec okresu rozrodu oraz początek okresu migracji.

2.3 Metodyka

Przeprowadzono wieczorne i poranne obserwacje ornitologiczne. Obserwacje miały na celu wykrycie rzeczywistych i potencjalnych siedlisk chronionych gatunków ptaków. Poszukiwano gniazd, odchodów i innych śladów występowania gatunków chronionych. Stwierdzone gniazda sfotografowano i opisano.

W ramach prac chiropterologicznych poszukiwano potencjalnych i rzeczywistych siedlisk nietoperzy na zewnątrz i wewnątrz budynku. Prace te składały się z kilku elementów, a mianowicie:

- Poszukiwania odchodów na zewnątrz budynku.
- Badania wylotów i aktywności nietoperzy w okolicy budynku z wykorzystaniem detektorów ultrasonicznych i kamery termowizyjnej.
- Poszukiwania rzeczywistych i potencjalnych siedlisk nietoperzy.

Podczas badań wykorzystywano: latarkę, detektor LUNABAT, rejestrator ZOOM H1 (częstotliwość próbkowania 96kHz), noktowizor z dodatkowym podświetleniem w podczerwieni i sześciokrotnym zoomem optycznym, kamerę cyfrową z 60 krotnym zoomem optycznym i kamerę termowizyjną.

Wykonano obserwacje poranne i wieczorne 24 sierpnia 2020r., oraz obserwacje dzienne połączone z kontrolą pomieszczeń 27 sierpnia 2020r.

2.4 Braki w metodyce i ryzyko błędu

Ze względu na termin obserwacji i biologię występujących w Wielkopolsce ptaków i nietoperzy istnieje ryzyko niestwierdzenia letnich kolonii nietoperzy oraz siedlisk jerzyków. Ponadto budynek może być wykorzystywany przez nietoperze w okresie migracji, rojenia i

hibernacji. Jednak stwierdzenie aktywności jesiennej i zimowej hibernacji w okresie od maja do sierpnia nie jest możliwe.

2.5 Podstawa prawna i literatura

Podstawą, co do zakresu opracowania jest opis przedsięwzięcia udostępniony przez klienta. Podstawę prawną stanowią zapisy następujących aktów prawnych:

1. Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (Dz. U. 2009 nr 151, poz. 1220)
2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2016 poz. 2183)
3. Ustawa o ochronie zwierząt z dn. 21 sierpnia 1997 (Dz. U. 2009 nr 151, poz. 1220 ze zm.)

Realizując prace brano pod uwagę także nieoficjalne wytyczne i artykuły prezentujące najlepsze praktyki w dziedzinie prowadzenia prac termomodernizacyjnych z poszanowaniem ochrony przyrody i projektowania skutecznej kompensacji. Publikacje te nie stanowią prawa, należy natomiast brać je pod uwagę, aby uzyskać możliwie najlepszy efekt ekologiczny przy możliwie niewielkim wkładzie finansowym i umożliwić inwestorowi realizację jego celów bez szkody dla występujących w budynku dzikich gatunków zwierząt:

- Zyskowski D., Zielińska D., 2015. Przewodnik do inwentaryzacji oraz ochrony ptaków i nietoperzy związanych z budynkami. Federacja Gaja, Szczecin.
- Wylegała P., Jaros R. i inni, 2009. Docieplanie budynku w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Salamandra, Poznań.

3 Wyniki

3.1 Wyniki kontroli ornitologicznych

Poniżej zaprezentowano wyniki kontroli ornitologicznych:

1. Od strony Placu Bernardyńskiego, na wystających elementach elewacji i na dachu obserwowano liczne gołębie miejskie i kawki.
2. Cała elewacja i chodnik są zabrudzone odchodami gołębi i kawek.
3. Na siatce chroniącej przechodniów przed spadającym tynkiem znajduje się gniazdo, pióra i szczątki piskląt gołębi. Szczątki gołębi znajdują się także na chodniku. Gniazdo gołębia miejskiego znajduje się także od strony Placu na IV piętrze w narożniku nad oknami balkonowymi. Prawdopodobnie na balkonach i gzymsach na ścianie frontowej znajdują się kolejne gniazda gołębi miejskich. Fasada jest miejscem gniazdowania lub prób gniazdowania co najmniej 6 par gołębi miejskich. Niszczenie nieużytkowanych gniazd tych ptaków nie wymaga zgody.
4. Na dachu i gzymsach od strony podwórza przesiadujące liczne gołębie miejskie i kawki.

5. Na drzewie rosnącym w podwórzu i na ziemi obserwowano sroki i grzywacze – gniazd nie stwierdzono.
6. Nie stwierdzono pewnych miejsc gniazdowania wróbli, natomiast w budynku znajduje się bardzo dużo siedlisk potencjalnych.
7. Na elewacji i na ziemi od strony podwórza zaobserwowano liczne pióra gołębi oraz ślady odchodów. Świadczy to o gniazdowaniu lub próbach gniazdowania w obrębie podwórka co najmniej 4 par gołębi miejskich. Gniazda mogą znajdować się także na balkonach. Niszczenie nieużytkowanych gniazd tych ptaków nie wymaga zgody.
8. Na ścianie równoległej do ulicy na wysokości III piętra, na prawo od balkonu, oraz ponad oknem na wysokości 1 piętra znajdują się gniazda kawek.
9. Od strony fasady i podwórza stwierdzono szpary będące dogodnymi miejscami gniazdowania jerzyków. W kilku miejscach są zauważalne ślady ogona. W związku z powyższym budynek uznano za miejsce prawdopodobnego gniazdowania co najmniej 10 par jerzyków.

Ryc 4. Martwe gołębie nad wejściem do kamienicy

Ryc 5. Gniazda gołębi od frontu

Ryc 6. Kawki i gołębie na gzymsie pomiędzy poddaszem, a 4 piętrem potencjalne sielsko jerzyków

Ryc 7. Gniazda kawek od strony podwórza

Ryc 8. Gołąb i sroka na podwórzu budynku

Ryc 9. Siedliska jerzyków od strony podwórza

Ryc 10. Siedliska jerzyków od frontu

3.2 Wyniki kontroli chiropterologicznych – analizowany budynek

W budynku nie stwierdzono kolonii rozrodczych, ani miejsc dziennego przebywania nietoperzy. Nie stwierdzono wylotów z budynku, ani śladów odchodów. Nietoperze nie wykorzystują budynku w okresie rozrodu.

Potencjalne typowe siedliska nietoperzy (poddasza i piwnice) są zaśmiecone i użytkowane. Nie stwierdzono w nich nietoperzy ani śladów ich bytowania. Aczkolwiek warunki termiczne i wilgotność w piwnicach sprzyjają hibernacji nietoperzy. Piwnice były dotychczas użytkowane w sposób utrudniający hibernację większych grup.

Na ścianach budynku stwierdzono nieszczelności, które teoretycznie mogłyby stanowić siedliska nietoperzy. Nie stwierdzono jednak śladów ich wykorzystania przez nietoperze. W związku z powyższym uznano, że w ramach inwestycji nie dojdzie do zniszczenia siedlisk nietoperzy.

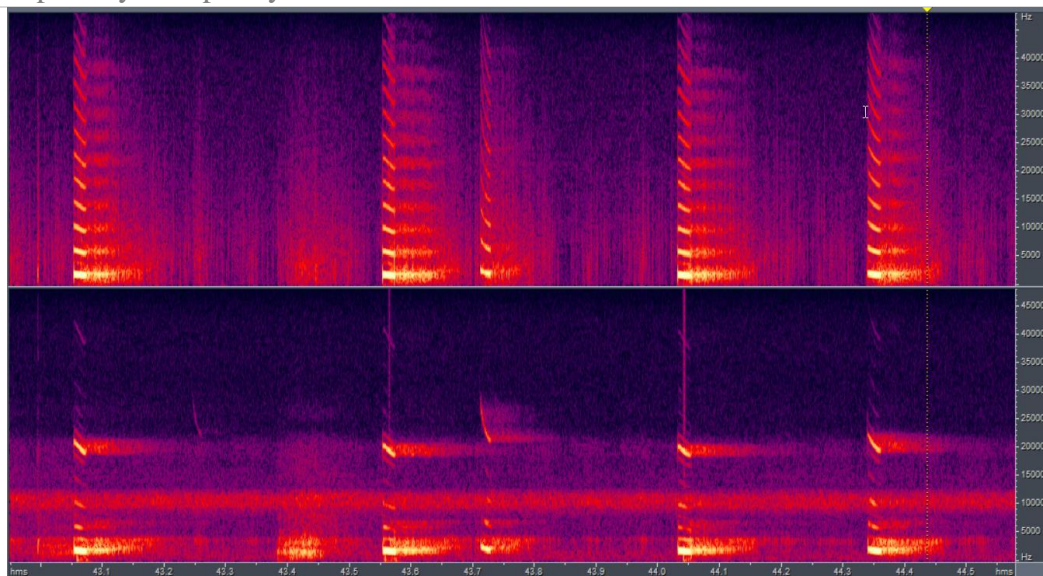
Ryc 11. Piwnice budynku – odpowiednie warunki termiczne i wysoka wilgotność sprzyjają hibernacji

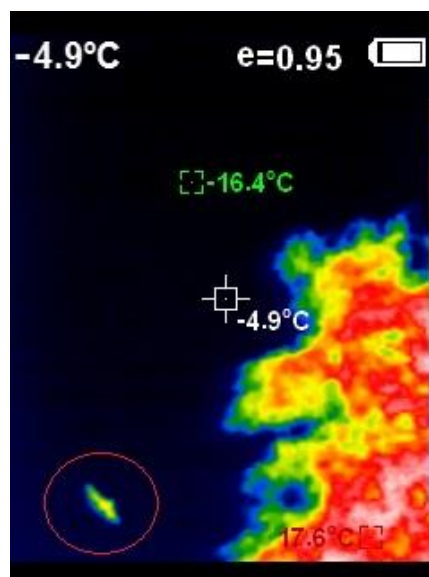
Ryc 12. Poddasze – pomieszczenie nieatrakcyjne dla nietoperzy

3.3 Wyniki kontroli chiropterologicznych – zachowanie w okolicy budynku

Podczas jednej wieczornej sesji obserwowano łącznie 5 przelotów. W tym 3 przeloty borowców wielkich *Nyctalus noctula*, przelot karlika małego *Pipistrellus pipistrellus* i nocka rudego *Myotis daubentonii*. Przeloty odbywały się na dużej wysokości lub wzdłuż linii tramwajowej w kierunku rzeki Warty. Stwierdzone osobniki nie były związane z analizowanym budynkiem.

Ryc 13. Sekwencja przelotu borowca wielkiego ponad budynkiem – zapis z detektora ultradźwiękowego

Ryc 14. Przelot karlika malutkiego w okolicy Liceum Św. Marii Magdaleny – ujęcie z termowizji

4 Podsumowanie i zalecenia

4.1 Wnioski

W trakcie badań stwierdzono:

- 10 siedlisk jerzyków *Apus apus* – wymagające derogacji
- 2 pewne gniazda kawek *Corvus monedula* – wymagające derogacji
- 2 pewne gniazda gołębi *Columba livia f. urbana* – nie wymagające derogacji
- 10 siedlisk gołębi miejskich – nie wymagające derogacji

- potencjalne siedliska kawki, wróbla, mazurka, jerzyka i gołębia miejskiego – nie wymagające derogacji

Nie stwierdzono siedlisk nietoperzy.

4.2 Zalecenia dotyczące usuwania gniazd

Przed usunięciem gniazd należy upewnić się, że nie są one zasiedlone. Czynność tą powinna wykonać osoba posiadająca wiedzę z zakresu ornitologii. W przypadku zajęcia gniazd przez gatunki chronione, niszczenie wstrzymać do momentu ich opuszczenia.

4.3 Zabiegi minimalizujące

Gniazda można usunąć po okresie lęgowym ptaków je wykorzystujących tj. nie wcześniej niż 1 września 2020r. i nie później niż 1 marca 2020r. Lęgi mazurków i wróbli rozpoczynają się w marcu, podczas gdy lęgi jerzyka zaczynają się stosunkowo późno (na początku maja) i trwają do sierpnia. W Poznaniu przy łagodnych zimach gołębie miejskie lęgną się przez cały rok. W związku z tym, pomimo zastosowania wyżej opisanego zabiegu minimalizującego konieczny jest nadzór przyrodniczy. Zaleca się, aby przez okres lęgowy tj. od marca do końca sierpnia obiekt był zabezpieczony w sposób uniemożliwiający ptakom zagnieżdżenie się w budynku.

4.4 Zabiegi kompensujące

W ramach kompensacji należy stworzyć siedliska zastępcze skutecznie kompensujące wszystkie zniszczone rzeczywiste miejsca występowania/ rozrodu ptaków. Liczba budek wynika z rzeczywistej liczby siedlisk. Rzeczywiste i potencjalne siedliska powinny być (zgodnie z wytycznymi) kompensowane w stosunku minimum 1 do 1,5.

W związku z powyższym na budynku należy zawiesić minimum 10 budek dla jerzyków oraz 2 budki dla kawek. Można zastosować konstrukcję drewnianą lub trocinobetonową. Możliwe jest zastosowanie budek natynkowych lub podtynkowych. Budki należy powiesić nie niżej niż na wysokości 3 piętra. Jerzyki i kawki są ptakami socjalnymi, dlatego budki można powiesić obok siebie lub w dowolnych odstępach. Istotne jest zapewnienie swobodnego dolotu do gniazda.

4.5 Zalecenia dot. nadzoru przyrodniczego

Opuszczony przez lokatorów budynek może zostać skolonizowany przez nie stwierdzone podczas badań ptaki i nietoperze. Dlatego, pomimo rozpoczęcia prac poza sezonem lęgowym, nadzór ornitologiczny i chiropterologiczny jest konieczny. Osoba wykonująca nadzór musi posiadać wiedzę z zakresu prawa ochrony przyrody i rozpoznawania chronionych ptaków i nietoperzy.